

Arvsskatten hotar semesterparadiset

Släktgården Rembas har varit i familjen Strömstens ägo i snart 300 år. Öar och landskiften i Porkala har redan under tidigare generationsskiften sålts ut, så nu finns bara ett par fritidshus kvar. De har ett stort känslomässigt värde för Viveca Strömsten, som gärna ger dem vidare till sina barn, men hon befarar att den höga skatten på arv och gåvor försvårar processen. – Det känns orättvist att mina barn måste betala hög skatt på något som alltid har tillhört vår familj, säger Strömsten. **8**

Nummer 322
Årgång 157
4,90 €

SÖNDAG 28 NOVEMBER 2021

- Nya virusvarianten väcker oro – men smittsamheten är oklar **6**
- Finlandiaämnen går från nazistcirkus till hjärtoperation **34**
- Stockmanns tyska räddare efterlyser lyx **4**

FOTO: CATA PORTIN

Ministermord blev trauma i Rydmans släkt

Här, i det Wulffska hörnet på Stockmann, bodde riksdagsledamot Wille Rydmans farfars farfar – upprorsmakare mot det ryska järngreppet och senare Stockmanns vd Walter Rydman.

En kilometer norrut, på Nervandersgatan, dödades Walters kusin. Det var inrikesminister Heikki Ritavuori som sköts ihjäl 1922. Ministermordet blev ett trauma inom släkten, vars släktmöten avbröts i flera decennier. I dag berättar Wille Rydman om sin relation till historien, till riksdagen, polarisering i samhället – och Stockmann.

Söndag
20

Söndag

■ Vändningarna i det skuldsanerade varuhuset Stockmann följer Wille Rydman i dag med en utomståendes oro - trots släktens roll i bolaget har han ingen koppling till Stockmann längre.

FOTO: CATA PORTIN

Politik kan få folk att hetsa mot varandra. Det vet samlingspartisten **WILLE RYDMAN**. Hans släkt har sett lönnmord, hot, hets och försoning på så nära håll att han ändå ser mindre polarisering i dagens samhälle än för hundra år sedan. Numera samlas hans släkt kring Stockmannchefen Walter Rydmans gamla julbocksdräkt.

■ Walter Rydmans gamla julbocksdräkt är nu en släktklenod, så populär att den skickas runt med taxi för att hinna till alla hugade släktingar. Barnen på bilden är Wille Rydman, två år, och hans syster. Året är 1988.

Mord och julbocken ingredienser i konfliktfylld släktsaga

TEXT: SYLVIA BJON

FAKTA

Vem är vem

● Rydmans släktförening omfattar ättlingar till Axel Gabriel Rydman och Petter August Rydman.

● Affärsmannen Victor Rydman (1850-1916) och Ferdinand Hjalmar Rydman (1853-1899) var bägge söner till Petter August.

● Kommerserådet Walter Rydman (1880-1950) var Victor Rydmans son. Kusinerna Heikki Ritavuori (Henrik Rydman) och Eero Rydman var i sin tur söner till Ferdinand Hjalmar.

● Walter Rydmans barnbarn är tonsättaren Kari Rydman, och Karis barnbarn är Wille Rydman.

■ Det hittills enda ministermordet i Finland skedde 1922, då inrikesminister Heikki Ritavuori (tidigare Rydman) blev skjuten på öppen gata. FOTO: PRIVAT ALBUM

På de hala gatorna i främre Tölö, den 14 februari 1922, vandrade en man i ulster, pälsmössa och galoscher från spårvagnen som tagit honom hem från riksdagen till hustrun och kvällens middag.

Han märkte inte vem som följde efter honom.

När han svängt bort från Dagmarsgatan, och nästan nått hemmet på Nervandersgatan, hördes ett skott. En stadig man med pistol sköt ytterligare tre skott i ryggen på mannen i ulster.

Det dröjde inte länge förrän tidningarnas extranummer skrek ut rubriken: "MORDET PÅ INRIKESMINISTER RITAVUORI!"

– Det är möjligt att allt jag har på mig i dag är från Stockmann.

Riksdagsledamoten **Wille Rydman** (Saml) gör en gest över sin kostym som svar på frågan vad hans relation till varuhuset Stockmann är i dag.

Det finns en förklaring:

– Vi är nu ganska nära den plats där det tidigare fanns lägenheter, och där **Walter Rydman** bodde, säger han och pekar omkring sig i kaféet på tredje våningen i Stockmanns varuhus.

Han följer med personligt intresse alla oroväckande nyheter om varuhusets skuldsanering.

– Men jag kan tala fritt, för min släkt har inte längre någon koppling hit.

Walter Rydman, Wille Rydmans farfars farfar, var vd för Stockmann på 1940-talet. Som **Victor Rydmans** enda son hade Walter gått i sin fars fotspår i detaljhandeln då familjens möbel- och lampföretag fusionerades med varuhuset Stockmann.

Det ovanliga med Walter Rydman var att han, trots affärslivet, hade stuckit ut hakan också politiskt.

I sin ungdom var han central i den så kallade Kagalen – den hemliga organisation som ledde upproret mot Rysslands hårdnande grepp om storfurstendömet Finland. Walter Rydman åkte runt och övertala-

de unga män att motarbeta Ryssland och vägra uppådet till den ryska armén.

Han ska också ha träffat studenten **Eugen Schauman**, likaså förbittrad över ryssarna, och fört ett samtal om möjligheten att ta generalguvernör **Nikolaj Bobrikov** av daga. Schauman sköt senare Bobrikov i senaten, nuvarande statsrådsborgen, i juni 1904.

Men kopplingen mellan Rydmans släkt och det här kända attentatet är bara indirekt.

Ett annat mord

Detsamma kan man inte säga om ett annat politiskt mord 18 år senare.

När inrikesministern mördades på Nervandersgatan 1922 var offret ingen mindre än Walter Rydmans kusin – inrikesminister **Heikki Ritavuori** (tidigare Rydman).

Mördaren hette **Ernst Tandefelt**. Han tillhörde den grupp högersinnade som upprördes över Ritavuo- ris form av radikalism, som kunde ta avstånd från flera politiska läger och traditioner.

Framstegspartisten Ritavuori betonade själv vikten av att skapa en bred politisk mittfåra och inte överlåta allt åt de extrema falangerna – men i ett sårigt samhälle hade han en radikal stämpel.

– Ritavuori hade en lång lista synder i Tandefelts ögon. Han hade översatt sitt namn, lämnat sin svenska bakgrund, och han ansågs ha förrätt den vita sidan i inbördeskriget, säger Wille Rydman om Ritavuo- ris roll i benådandet av röda fångar.

Förutom amnestin för röda fångar drev Ritavuori aktivt torparlagen som lät torpare lösa in självständiga jordbruk. Han motiverade även det med att vidga den politiska mittfåran – inte för att "bestraffa" de markägare som stått på den vita sidan, utan för att skapa en bred samhällsklass av småbrukare.

Men droppen som fick bägaren att rinna över för Ritavuo- ris motståndare ansågs ha varit hans agerande då Sovjet slog ner mot folkopproret i Karelen, och Ritavuori

valde att betona gränsfreden och stänga gränsen, även för frivilliga som hade velat åka dit och hjälpa karelarna.

– Som inrikesminister tyckte han att trots att vi inte gillar vad Sovjet gör så har vi kommit överens i ett fredsavtal, och det måste följas. Vi har en riksgräns. Det var kanske det som blev för mycket för högersinnade aktivister.

I år har en färsk bok utkommit om Heikki Ritavuori och det enda ministermordet i Finland, skriven av **Lasse Lehtinen**. En hel del material har överlämnats just av riksdagsledamoten Wille Rydman. Han är arkivarie i släktföreningen och sitter på protokoll från släktmöten i början av 1900-talet, där inte bara en släkt – utan också en del av Finlands historia med kriser, schismer och stora identitetsfrågor – finns bevarad.

Attentatet slog ner i familjen

Efter att Ritavuori mördats den där februaridagen 1922 upphörde de släktmöten vars protokoll Wille Rydman i dag har i sin ägo.

Och det säger en hel del – för släktmötena var inte heller tidigare några uttryck för likriktat tänkande.

Tvärtom fanns hela den splittrade floran av olika borgare med svalande åsikter representerade. I släkten fanns svekomaner och fennomaner, det fanns monarkister och republikaner, och tongångarna i samhället runtomkring var både hårda och omvälvande. I släktprotokollen syns schismerna visserligen mest mellan raderna, inbäddade i balanserande formuleringar.

Relationen mellan kusinerna Walter Rydman och Heikki Ritavuori hörde ändå inte till de mest spända. Walter Rydman hörde till monarkisterna och var konservativ, också i förhållande till släktnam-

net, medan Ritavuori förfinskat sitt namn och var republikan – men trots det menar Wille Rydman att de två nog kom överens.

– Men mordet på Ritavuori var en traumatisk händelse för släkten, säger Rydman.

– De som hörde till Ritavuoris familj upplevde att de inte fått tillräckligt med stöd från den Rydmanska sidan. Och det fanns en hel del Rydmän som hade liknande åsikter som Tandefelt – även om de absolut inte hade tänkt sig att någon skulle bli mördad! Men den delen av släkten led förmodligen av dåligt samvete.

Wille Rydman vill ändå sätta det som hans släkt gick igenom i en kontext. Det samhälle där landet genomgick sina existentiella omvälvningar var mycket uppdelat. Dagstidningarna var mer eller mindre politiskt bundna, och man varken läste eller hörde de nyheter som tutades ut i andra samhällsskikt och deras trycksaker, säger Rydman. Hufvudstadsbladet hör till de tidningar som i Lasse Lehtinens bok om Ritavuori beskrivs som en part som underblåste hetsen mot Ritavuori.

– För hundra år sedan hade alla tidningar på något sätt en politisk koppling och representerade vissa politiska synvinklar. Vanligtvis läste man bara den egna tidningen, inte vad de andra skrev.

Uppvigling och hets var inte ovanligt, inte ens skrivelser med mer eller mindre förtäckta hot mot liv.

– Ser man på vad tidningarna i allmänhet publicerade på den tiden – all den hets som fanns där – herregud, säger Rydman.

– Man levde i egna bubblor som var mycket starkare på den tiden, så starka att det blev möjligt att ta till vapen. Även om sociala medier kritiserar i dag, och ofta helt motiverat, så möts folk i dag ändå mycket mer av andra åsikter än sina egna.

"Otroligt små saker" som separerar folk i dag

Wille Rydman har själv varit en person som folk har olika åsikter om. Han var redan som ordförande i Samlingspartiets ungdomsförbund en av dem som synligt profilerade sig invandringskritiskt.

– Det har funnits olika tider också i mitt liv. I ungdomsorganisationerna görs politiken på ett annat sätt än i riksdagen eller utskotten, säger Rydman och förklarar att man i ungdomsorganisationerna inte ska "upprepa de vuxna politikernas jargong" utan utmana och rentav "irritera".

– Då jag var ordförande för Samlingspartiets ungdomsförbund var en av de största frågorna hur man ska förhålla sig till invandringspolitiken. Jag ansåg att den måste tas på allvar, för att där även finns problem, och att man inte får lämna fältet bara åt Sannfinländarna, utan alla partier måste komma med svar.

– Jag gör inte politik med samma stil som jag gjorde tidigare. På Twitter finns alltid osakliga motsättningar, men i alla fall när det gäller mina kolleger i riksdagen eller Helsingfors fullmäktige så kommer jag mycket bra överens med olika slags politiker.

Tudelning i Samlingspartiet diskuteras senast före kommunalvalet, då Kirsi Piha drog sig ur borgmä-

■ Det var ingen självklarhet för Wille Rydman att hamna i grundlagsutskottet – men där sitter han, precis som sina släktingar Heikki Ritavuori, Eero Rydman och Pekka Tarjanne. FOTO: CATA PORTIN

tarkampen. Du var motkandidat då. Hur ser du på den tudelningsdebatten i jämförelse med den dina förfäder varit med om? Är det småpotatis, eller finns där historiska rötter?

– Jag tror inte där finns så starka rötter, däremot är vi alla olika personer, säger Rydman. Hans uppfattning är att det inte fanns särskilt starka motsättningar bland samlingspartisterna i Helsingfors före Piha-episoden, och att partiet snabbt blev enigt bakom **Juhana Vartiainen**.

– Efter det förekom inte sådana gräl längre. Det kanske säger något om tudelnings karaktär, anser han.

Men den debatten blossar upp med jämna mellanrum. Är högern splitt-

rad, eller är det smått jämfört med förr?

– Ja, det här är otroligt små saker jämfört med sådant som diskuterades för hundra år sen, säger Rydman och räknar upp hela statskicket, reaktionerna på russifieringen, språkfrågan, torparfrågan och mycket mer.

Inte vilken plats som helst

Statskicket, ja. Det finns i dag inskrivet i de tjocka lagböcker som ligger på bordet i grundlagsutskottets rum i riksdagen.

Wille Rydman är medlem i grundlagsutskottet, och inte den första i släkten som är det.

Heikki Ritavuori var ordförande i grundlagsutskottet – även om det på den tiden möttes i Heimolahuset, innan Riksdagshuset byggdes. Hans lillebror **Eero Rydman**, som även var stadsdirektör i Helsingfors och presidentkandidat, var också ordförande i grundlagsutskottet, och senare satt även liberalen **Pekka Tarjanne**, som är Heikki Ritavuoris dotterson, i utskottet.

Heikki Ritavuoris avtryck finns i grundlagen. Finland hade i ett skede

efter självständighetsförklaringen hunnit välja monarki, och den tyska prinsen **Fredrik Karl av Hessen** till kung, i en tid då man ännu inte insett hur första världskriget skulle sluta i tysk förlust. Monarkin var i medvind.

– Man fattade beslut med den information man hade då, som det är i politiken.

Till republikanernas och Ritavuoris förtret misslyckades ett försök att få igenom en brådskande grundlag som republik – det fattades enbart en röst i riksdagen. Dragkampen hade blivit svår eftersom misstänksamheten var mycket stark efter inbördeskriget. Suget efter en stark ledare – kung bland en del, eller en mycket stark president bland andra – kan förklaras med det.

Heikki Ritavuori bearbetade då en lagmotion som med några förändringar skulle kunna gå igenom. Med några ytterligare bearbetningar låg den som grund för ett nytt förslag för regeringsform som riksdagen röstade igenom 21 juni 1919. Den första grundlagen föddes.

Men ättingen Wille Rydman var inte inriktad på grundlagsutskottet

då han blev invald. Det bara blev så, senare, då han blev tillfrågad.

Först kändes det som en plats där man inte kunde driva politik, eftersom argumenten ska vara juridiska, säger Wille Rydman. Men rollen har vuxit med tiden och grundlagsutskottets verkliga tyngd har blivit uppenbar.

– Nu trivs jag otroligt bra.

Och du är själv okej med att Finland är republik, trots olika åsikter i släkten?

– Haha, ja, jag är helt du med det.

Wille Rydmans föräldrar hade olika släktbakgrund. Efter deras skilsmässa bodde Rydman på två olika adresser, och det följde en tid med identitetskonflikter.

– Min mors släkt kan karaktäriseras som djup arbetarklass, säger han.

– Jag tror att de här motsättningarna mellan olika kulturella inflytelser också gjorde det mera intressant för mig att bekanta mig med vad mina förfäder gjort.

I högstadeåldern läste han bland annat en släktbulletin om faderns släkt som hans farfar, tonsättaren

■ Walter Rydman med sin blivande hustru Karin 1904. Walter Rydman var en central person i Kagalen, som ordnade uppror mot Rysslands hårdnande grepp. Han uppmanade unga män att strejka mot upp-
båden till den ryska armén. FOTO: PRIVAT ALBUM

■ Inrikesminister Heikki Ritavuoris begravningståg 1922. FOTO: PRIVAT ALBUM

Kari Rydman skrev. Eftersom det fanns mer material från den sidan släkten sögs han in.

– För mig har hela släkten, oberoende var de stått, varit en inspirationskälla. Heikkis radikalism på den tiden – även om det inte verkar så radikalt i dag – men också Walters framåtsträvande konservatism är inspirerande. Också min farfar Kari Rydman som är tonsättare och konstnär, säger Rydman som själv är musikentusiast.

– Sedan finns även en Rydman som blev adlad i tsarens hov – **Nikolaj Eduardovitj von Rjodman**. De är alla jätteinspirerande människor, för att de varit aktiva på sin tid. Utmaningarna har varit andra än i dag. Varje generation måste på något sätt definiera sig själv, men man har bättre perspektiv om man känner till också gångna generationer.

Var är vi nu med läkningsprocessen i Finland, med krig och split bakom oss? Är allt sagt?

– Jag är inte historiker, men jag tror att de yngre generationerna inte ens tänker så mycket på sådana sa-

ker. En viktig orsak är att samhälleliga splittringar blivit mer otydliga. I början av 1900-talet var det ännu ovanligt att gifta sig med någon från en annan samhällsklass. Nu tror jag majoriteten av tjugooåringarna till exempel har förfäder från både vita och röda sidan.

Som fullmäktigeledamot i Helsingfors nämner Rydman särskilt kommunernas tillkomst och den kommunala rösträtten 1918, som enande för landet.

– Där träffades representanter från olika samhällsklasser, och man var tvungen att diskutera praktiska saker som folks skolor och hälsovård. Att se att det inte var onda människor på andra sidan.

Julbocken talar svenska

Som för hela landet spelade vinterkriget och fortsättningskriget en stor roll också i Rydmans släkt då det gällde att lägga gammalt bakom sig. Under krigsåren samlades släkten igen efter ett uppslitande avbrott som varat i decennier.

Vissa släktgrenar har varit svenskspråkiga och andra finskspråkiga. Wille Rydman har gått sin

skola på finska men talar utmärkt svenska.

I dag samsas släkten åtminstone kring en svenskspråkig fråga, och det är julbocken. En julbockskostym som härstammar från Walter Rydman, och är så viktig för alla att den i praktiken skickas runt med taxi för att hinna till alla hushåll på julen.

Och genom åren har julbocken alltid haft en karaktär som liknar den gamla Stockmannchefens. Inklusivt språket, trots att de flesta i släktgrenen i dag talar finska.

– Vår julbock – vi säger julbocken, inte julgubben – har alltid varit svenskspråkig. Han kommer in och säger: ”Jajjajjaa, nu är det juuul igen!”

Och han har en viss personlighet som härstammar från Walters tid. Till hans drag hör att han bara känner igen gamla släktingar från den tiden.

– Till exempel när han ser min farfar, som liknar Victor Rydman, säger farfar: ”Nej, men det är ju jag, Kari Rydman. Victor dog 1916.” ”Ajaj, bocken är så gammal, bocken minns inte.”

sylvia.bjon@hbl.fi

■ År 1976 togs den här bilden av släktens julbock då han semestrade på Drumsö bro. FOTO: PRIVAT ALBUM

Fotnot: Som källa användes bland annat Lasse Lehtinens bok *Murhattu Ministeri, Heikki Ritavuoren elämä ja kuolema*, Otava 2021.